

УДК 7.03 (73)

PLASTIC ANATOMY OF IMAGE CREATION ПЛАСТИЧНА АНАТОМІЯ ОБРАЗОТВОРЧОСТІ

Pisyo S. Ya. / Пісьо С. Я.

ORCID: 0009-0001-7070-4199

*Lviv National University of Nature Management, V. Velikoho, 1,
Dublyany, Shevchenko 27/18, 80381**Львівський національний університет природокористування,
Дубляни, Шевченка 27/18, 80381*

Анотація. У даній публікації проводиться розвідка яка подає стислий розвиток пластичної анатомії у мистецькому просторі України та співвідносить розвій цього вчення. На прикладі становлення мистецьких студій, прослідковується вплив анатомічних знань на формування художніх образів. Пов'язуючи дане дослідження з аналізом розвитку пластики в мистецтві у певному перетині пластичної анатомії, її ролі в їх еволюції. Методологія дослідження полягає у застосуванні образотворчого методу, який дозволяє виявити та показати важливість пластичної анатомії образів у творчості українських митців протягом певного часу. Зазначений методологічний підхід припускає та надає розгляду роль пластики у бутті соціуму. Наукова новизна роботи полягає у розширенні уявлень про роль пластичної анатомії у розвитку творчості. На прикладі короткого історичного розвитку та сучасного стану вітчизняних пластичних мистецтв, проаналізовано еволюцію пластики від наскального живопису до певної творчості.

Ключові слова: анатомія, малюнок, пластика, скульптура, мистецтво художньої обробки дерева, різьба.

Вступ.

Розвиток пластичної анатомії у просторі сучасної образотворчості співвідносить піднесення цієї науки зі світовими досягненнями, вплив яких прослідковується на становленні школи анатомічних знань та формувань художніх образів. Жага вдосконалити буття було поштовхом виникнення у людей художнього мислення, котрий пізніше еволюціонував в художнє відчуття, що й стало підґрунтям зародження пластичної майстерності у графіці, живописі, різьбі та скульптурі, які плавно розвиваючись, акумулюють художні вміння та знання з пластичної анатомії. В царині фахової пластичної майстерності Україна торує власний розвиток рельєфної різьби у формах настінних панно, декоративної скульптури, просторової пластики, де все дедалі більше відчувається органічне поєднання новаторського підходу до обробки матеріалів з глибоким розумінням національних традицій та використанням всіх естетичних можливостей цього продукту. Це зумовлює появу довершеності та сучасного звучання типажів, сповнених досконалого естетизму, зорієнтованих на побутовий, виставковий, музейний осередок та ініціативну взаємодію з довколишнім простором.

Анатомічна та мистецька пластика — це головний орієнтир суспільних процесів, відтворених в пластичних мистецтвах, вона стає певною програмою записаною сучасниками для нащадків.

В перекладі слово "пластичний" походить від грецького "plastike" та означає ліплення, слово "анатомія" також грецького походження від слова "anatemno" та

означає "розсікаю". Таким чином, під "Пластичною анатомією" розуміється сукупність певних знань, що здобуває мистець, використовуючи інформацію, отриману при вивченні форм конструкції людської плоти. І з цієї причини мистецтво пластики, зокрема її складова, "Пластична анатомія", все ширше популяризується у контексті сучасної освіти. Дослідження анатомії людського тіла, є процесом вкрай глибшим і цікавішим, аніж просте формалістичне ознайомлення із назвами частин тіла та описом їхнього функціонального призначення. Це насамперед оповідь правильній красі особи, а отже й довколишньому світу. Ці звідини присвячені розгляду впливу на філософію майстра анатомічним вченням, а також її використанні у конкретних дослідженнях як найдавніших, так і існуючих періодів оповіді мистецтва [2].

На межі століть стали систематичними археологічні експедиції, що мали на меті вивчення стоянок жителів початку кам'яної доби. Саме у цей час у мистецтвознавчій науці ствердилася думка, що творчість людини існувала від часів льодовикової епохи. Певні знахідки траплялися й раніше, але офіційним визнанням мистецтва палеоліту вважають 1864 р. – тоді у печері Ля Мадлен було знайдено бивні мамонта. Тому у контексті первісна пластична анатомія стає ключем до розуміння не лише мистецьких, а й суто історичних проблем і подій. Найбільш цікаві предмети культурного побутування зниклої цивілізації були знайдені саме під час розкопок Трипілля. Дослідження в першу чергу показує цікаві культурні події, а ще точніше й глибше – артефакти художньої творчості з зображенням людських істот і звірів, археологічних знахідок, зафіксованих у кіммерійському, скіфському та трипільському періодах насправді безліч чи й сотні. Кількість знахідок, що вказують на версії застосовування прадавніми цивілізаціями модулів пластичної анатомії у її нинішньому розумінні, також дуже велика [3]. Більша частина дослідженого ілюстративного матеріалу розвідки - рисунки або малотиражні графічні листки, виконані на базі графічного малюнку. Це відповідає задекларованій меті, де саме рисунок фіксує задум автора котрий через ілюстрацію відточує образ, від загального бачення до найдрібніших деталей який є неодмінною складовою частиною усіх без виключення напрямків, видів та жанрів образотворчого мистецтва в тому числі й "Пластичної анатомії" що вже було зазначене вище.

Наприкінці XVII – на початку XVIII ст. з'явилася плеяда самобутніх талановитих художників-рисувальників, які досягли вершин творчості саме у графічних техніках.

Двадцятье сторіччя було напрочуд потужним з точки зору поступу у вивченні та дослідженні пластичної анатомії вченими Європи, Америки, Великої Британії, Росії, Німеччини, Польщі та Болгарії. З праць, оприлюднених останнім часом, привертає увагу «Курс пластичної анатомії людини», розроблений викладачем Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва, кафедри образотворчого мистецтва та академічних дисциплін Андрія Андрейканіча. Цей навчальний посібник розрахований насамперед на студентську аудиторію, в якому добре підібрано ілюстративний матеріал. Особливу увагу привертають тексти, наприклад тлумачення канонів пластичної анатомії і поради здобувачам у застосуванні здобутих знань. Для української мистецтвознавчої літератури ця

публікація є, безперечно, великим здобутком. Але така потрібна праця дещо замала за обсягом: адже зрозуміло, що практика і знання Андрія Андрейканіча суттєво перевищують межі даного підручника. Підручник сучасний і надзвичайно корисний у процесі навчання [1]. Стосовно побудови пластичної форми та науки, що вивчає закони її побудови, єдиної думки не існує. Розглянувши конститутивні шляхи розвитку майстерності рисунку, котрий є основою усіх образотворчих мистецтв, можна стверджувати, що засади пластичної анатомії є провідною ланкою у розумінні широкого кола мистецьких процесів. Головне завдання – спростити сприйняття мистецьких творів «зсередини», починаючи від ідей, закладених як відомими так і невідомими авторами, а також уточнити думку конструкції малюнку, анатомічної пластики тіла та правильного чи неумисно непропорційного природнього його зображення. Досі українське та закордонне мистецтвознавство не приділяло належної уваги прочитанню змальованих образів, не лише з професійного розуміння думки мистця, але й трактуванню невловимих, часом потаємних ідей майстра. Проте зараз питання розшифрування та трактування візуального відтворення набуває все більшої актуальності, що пов'язане насамперед із бурхливою комп'ютеризацією навчального і творчого процесу. Однак сама історія зображувальної майстерності свідчить, що класична пластична анатомія спосібна переборювати багатовікову віддаль посеред генераціями.

Українське суспільство має в своїй скарбниці винятковий культурний спадок, набутий багатовіковим етнічним досвідом. Підтвердженням того є чималі археологічні артефакти, знайдені на теренах України, що демонструють перевозданне бажання людей зображати пластику тіла через ілюстрацію – на одязі, посуді та речах побутового вжитку. Віки накопиченої художньої практики, спадок найвідоміших українських майстрів, дають нам зараз вагомий знання з “Пластичної анатомії”. Це оригінальний інструментарій, за сприянням якого зараз ми можемо збільшити планку артистичної культури. Особливо актуально це є сьогодні, коли наша держава переживає період перетворень та криз, що невід’ємно супроводжується спадом духовності суспільства. Загалом, анатомічна та артистична пластика – це визначальний орієнтир суспільних процесів, сприйняття здобувачами самих себе. Відтворення пластичних мистецтв, стає певною програмою написаною для майбутніх фахівців. В цьому разі повстає риторичне запитання, – який спадок залишений сьогоднішніми майстрами фігуруватиме новочасній генерації українців, який новий розвинений горизонт побутуватиме публічно та які традиції збережемо. Саме тому сьогодні є ваговитим відновлення, в першу чергу на освітньому рівні, класичної “Пластичної анатомії”, яка може зрівнятися з внутрішнім провідником у світ розвиненого спадку української нації. Водночас, практичні знання з цієї навчальної дисципліни допоможуть майбутнім дизайнерам призвичаїтися вздрівати та зрозуміти побачене, розвивати внутрішнє відчуття природи, підкреслено відтворювати матерію індивідуума [4].

Дев'яності роки дещо загальмували потужну ходу попередників. Перебудова у країні дала свої, в тому числі хибні, результати. Зменшилася кількість художніх виставок, замовлень у книговидавництві, плакатів. Натомість

відкрилися перші недержавні художні галереї і з'явився приватний замовник – фігура майже містична для пострадянського художнього життя. Митці що живуть на межі теперішніх століть потроху забувають про цензуру і заборонені теми. Україна впевнено увійшла в ритм центральноєвропейських держав й у мистецькому сенсі стала рівною серед рівних, якою і є зараз.

Нова пластика – це також свідчення про війну, про її наслідки для тілесних метаморфоз. Поява її важлива, бо героїзм тут перестає використовувати кліше мілітарного нарративу минулого століття. Чоловіча чи жіноча оголеність уже не є табу, і вона містить не пафос переможця зі зброєю, а силу опору живого, що навіть після гибелі живого дерева перетворюється на нове буття у творі мистецтва. Бо зазвичай ключовим медіумом актуальності на нашій території служить живопис, колірність як емоціональний принцип. рідше графіка, а згустом сенсів стають дедалі ширше скульптурні витвори.

Пластична мова в більшості українців співвідноситься з пам'ятниками радянської доби, а ще дехто згадує про скульптуру малих форм як декоративну прикрасу осель зрідка – приватних просторів. В побуті скульптурне різьблення набуло ширшого розповсюдження, – виготовляли забавки, подекуди деталі вжиткових речей котрі переважно мали утилітарне призначення.

Однак після 2014-го дещо таки поінакшало: авторська пластика, створена без заявки як непідконтрольне висловлення живописця, стала справжнім предметом новітнього арт-процесу.

Здавалось би, що 24 лютого 2022 року мало принести спалах графічного, найпростіше прилаштованого до поширення в соцмережах, політичного руху мілітарної творчості у відповідь на насилля. Так бувало минулого року, але новочасні проекти – Володимира Семківа «Від коріння» в Києві, Андрія Сагайдаковського та Олега Капустяка «Сюжети» у Львові – звели в фокус данину дереву. Продукт стільки притаманний українському мистецтву здавна згадуючи принаймні б літописного Перуна, що, хоч скинутий у Дніпро, «вичапав» на просвіт киянам, і на місці його гіпотетичної з'явлення виникнули Видубичі. Дерево було найдоступнішим матеріалом не лише для спорудження житла, а й для виготовлення знарядь праці, предметів побуту, культу. Адже деревина – матеріал порівняно нетривкий, задокументовані предметні згадки з нього починаються з XI–XII століття. Давні ремісники володіли багатьма способами обробки дерева, найскладнішим з яких було різьблення. Мистецтво творення рельєфних і фігурних відображень знайоме на теренах України задовго до утворення Київської держави. Існують літописні відомості про язичницьких ідолів антропоморфних форм. Образотворче трактування та технологія виконання кам'яних рельєфних та фігурних зображень котрі збереглися, переконують, що їх творці мали попередній досвід такої роботи по дереву. На теренах Галичини передував чималий звичай поліхромної сакральної скульптури, вершиною якої є творчість середини XVIII століття Йогана Георга Пінзеля [5].

Модерністський прорадянський період цупко прив'язав у пам'яті більшої частини українців, що дерево не має, передовсім тих величезних, властивостей, що створюють доконечний вплив довговічності для меморіалізації подій,

приміром мілітарних. Після 2014-го, коли утворилися залишки від куль на деревах вулиці Інститутській, ставлення до них поінакшало, в тому числі, що варварська пора перетворила тисячі дерев на візуальні обрубки столиці, а тепер на теренах де ведуться активні військові дії збройної агресії загалом, посилюючи суспільну травму. Любительські й професійні фотознімки, серіями й частковими образами нинішньої російсько-української війни закріпили у притомності українців пліч-о-пліч зі винищенням людей і руйнацією будівель також обчухрані чи випалені дерева, їх через нищення також почали сприймати як жертв нападу. Дерево виходить неваговитим зі структурою спилів на якому можна також злічити рокові кільця та звідати відбитки жуків-короїдів, начеб на звороті постатей святих маестро Пінзеля [5]. Древо видається доволі мереживним, воно спірітуалізується не тому, що в анфіладі світлиць із фешенебельними флористичними входами бачити тіло майже античне, практично мармурове за ласкавим світінням поверхні і заледве коли-не-коли лицюєш до нього, увиразнюються слідами долота й ножики, а минаючи, дивуєшся уривку неприродно вивернутого почерку й зумисне високо піднятій напрямку ребер, обарвленням контурів, напрямків і діапазонів зринатиме в долі врятованого. Еківоком на те, що перед нами страдник, є й темніша відмітина струхлявілої ксилеми, подібна як рана на лівій стороні грудей, там, де є уявне серце.

Споглядання плотьської досконалості, вивільненої з гігантського стовбура плодового дерева, перегортає бачення про жанр тіла як археологічних залишків поруйнованої древньої пластики. За кілька віків виявив мармурових і бронзових тіл у зібраннях, спостерігачі яких звикли до їх замилювання частинами, практично не вбачаючи на неприсутність рук, ніг і голови. Шніцар бере фабулу і проєктує його на нашу ситуацію: український спостерігач позирає на фальшивку фізіологічної краси, щоб враз осягнути чому подекуди катма цілого плоті і не в класичному, а в новітньому політичному глузді.

Українські митці котрі працюють у царині пластичного аранжування дерева торують свої шляхи, попри те, що і не дивлячись на вдосталь великий спектр технічних прийомів та пластичних рішень, що уособлюють особисті концепції в даному артистичному напрямі витворюючи новочасні національні виставкові та ужиткові функціональні твори, створених мистцем які є основою неповторності пластичних виробів, узвичаєних конфігурацій та декору, а їхні вироби надзвичайні в усій власні красі, є взірцем високої довершеності народних майстрів котрі гармонійно відгукуються на формування злагодженого нинішнього довколишнього осередку.

Висновки.

Отже, сучасна новітня українська пластика вміє залучати діалог із композиціями, може фокусувати акценти та жанри, теми та сюжети інших часів, включно із сюрреалістичним перевертанням сенсів. Тож визначальною тенденцією стає те, що наша новочасна анатомія пластики яка основує промовляти до спостерігача візуально складнішою ідеєю. Однак, незважаючи на великий діапазон художніх думок, технологічних прийомів, пластичних і просторових різновидів у виготовленні новітніх концептуальних творів

виставкового характеру та функціональних об'єктів, українські фахові майстри на зламі століть в єднанні звичного і сучасного, панівний ступінь виконавської довершеності і творчої свободи яких в притягненні образних прийомів новочасного мистецтва.

Таким чином, лише частково прослідковуючи розвій мистецтва пластичної анатомії в образотворчості від дочасного палеоліту до сучасності, закримітимо органічні взаємини із народним мистецтвом, що породжений самим життям українського люду, його природним стремлінням до краси й творчості, застосовуючи набуті знання про закономірності побудови пластичної форми та особливості її сприйняття, знаходячи цікаві художні засоби, нові образно-пластичні рішення для кожного майбутнього твору.

Література:

1. Андрейканіч А. Курс пластичної анатомії людини: навч. посібн. / А. Андрейканіч. – Чернівці: Букрек, 2010. – 128 с.
2. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. Щоквартальний науковий журнал. Київ - 2017
3. Мізинська стоянка – найвідоміша стоянка палеолітичної доби // Ipress.ua. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ipress.ua>
4. Роготченко О. Пластична анатомія у контексті розвитку сучасної вітчизняної образотворчості / О. Роготченко // МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія. – 2012. – Вип. 8. – С. 279 – 306.
5. Чепелик О. Скульптор Пінзель і духовний ландшафт українського бароко. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, 2013. 2, 168-170 с.

Abstract. *In this publication, an investigation is carried out that presents a concise development of plastic anatomy in the artistic space of Ukraine and correlates the development of this teaching. Using the example of the formation of art studios, the influence of anatomical knowledge on the formation of artistic images is traced. Connecting this study with the analysis of the development of plasticity in art in a certain intersection of plastic anatomy, its role in their evolution. The research methodology consists in the application of the visual method, which allows to reveal and show the importance of the plastic anatomy of images in the work of Ukrainian artists over a certain period of time. The specified methodological approach assumes and examines the role of plasticity in the being of society. The scientific novelty of the work lies in expanding ideas about the role of plastic anatomy in the development of creativity. On the example of a short historical development and the current state of domestic plastic arts, the evolution of plastic from rock painting to a certain creativity is analyzed.*

Keywords: *anatomy, drawing, plastic, sculpture, art of woodworking, carving.*

Стаття відправлена: 19.01.2024 р.

© Пісьо С. Я.